

TAUSTAMUISTIO
18.9.2023
Dnro: 1092/D.a.2/2023

Maa- ja metsätalousministeriö
Minna-Mari Kaila
Tapani Sirviö

Saamelaiskäräjien huomiot saamelaiskärjälain 9 §:n mukaiseen jatkoneuvotteluun koskien porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain (987/2011) toimeenpanoa

Poronhoitovuonna 2021–2022 19 paliskunnan poronhoitajat kohtasivat jälleen poikkeuksellisten laidunolosuhteiden aiheuttaman katastrofin, kun olosuhteet maan päälle jäätyneen lumikerroksen ja homeen pilaamien laittumien vuoksi alkoivat muodostua erittäin haastaviksi jo syystalvella 2021 ja jatkuivat läpi talven.

Porovahinkolain (987/2011) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on auttaa poronhoidon toimijoita selviytymään laajoista ja odottamattomista poronhoitoon kohdistuneista vahingoista. Porovahinkolakia ja -asetusta (656/2016) tuleekin tulkita tavalla, joka on lain 1 §:n tarkoituksen ja hengen mukainen. Saamelaiskäräjät esittää vahvan huolensa siitä, onko asiaa valmisteltaessa edetty lain tarkoituksen hengessä ja sen edellyttämässä järjestyksessä, ja onko tilastoja laskettaessa huomioitu kaikki lainsäädännössä huomioitavaksi edellytetyt yksityiskohdat.

Saamelaiskäräjät esittää, että Valtioneuvosto lykkää päätöksentekoa asiassa sekä järjestää Saamelaiskäräjille erillisen tilaisuuden tulla kuulluksi asiassa sekä esittää omat, lakiin pohjautuvat perustelunsa sille, miksi Valtioneuvoston tulisi todeta porovahinkolain mukainen tuho poronhoitovuoden 2021-2022 osalta.

Saamelaiskäräjien ydinviestit:

- Poronhoitovuonna 2021–2022 suuressa osassa Saamelaisten kotiseutualueen ja erityisesti poronhoidolle varatun alueen paliskunnissa vallinneet olosuhteet täyttivät porovahinkolaissa ja -asetuksessa määritetyt luonnononnettomuuden tai tuhon kriteerit (987/2011, 3 § kohta 1 ja 656/2016, 1 § kohdat 1 ja 4.)
- Porovahinkolain 5 §:n mukaan tuho tulee todeta selvityksellä, jonka on tehnyt yksi tai useampi **tutkimuslaitos** (ELY ei ole tutkimuslaitos). Maa- ja metsätalousministeriö antoi porovahinkolain 5 §:ssä edellytetyn tuhon selvittämisen Luonnonvarakeskuksen (Luke) tehtäväksi. Selvityksessä esitetään asetuksen 3 §:n 3 momentissa vaaditut kohdat: 1) tuhon kohteena oleva alue; 2) tuhon aiheuttajat ja vaikutustavat; 3) tuhon aiheuttamat vahingot poronhoidolle ja tuhon merkitys elinkeinolle; sekä 4) se, miten tuho ja sen vaikutukset on todettu. **Luken selvitys¹ osoittaa selkeästi, että tuhojen korvauksen perusteeksi porovahinkoasetuksen 1 §:ssä edellytetyt poikkeuksellisten olosuhteiden kriteerit täyttyivät poronhoitovuonna 2021–2022.**

¹ Kumpula J., Rämö S., Siitari J., Holkeri L., Pekkarinen A.-J. & Tauriainen J., (2022). Talven 2021–2022 lumi- ja kaivuolosuhteet ja niiden vaikutukset poronhoitoon. Luonnonvarakeskus, Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 71/2022

- Porovahinkoasetuksen 1 §:n 2 momentissa todetaan, että ”*korvattavan vahingon edellytyksenä on, että olosuhteiden muuttumisesta 1 momentissa tarkoitettulla tavalla aiheutuu olennaisia hättävää vaikutuksia.*” Asetuksen perustelumiestössä kyseistä kohtaa avataan vielä tarkemmin seuraavasti: ”*Korvattavan vahingon edellytyksenä olisi, että olosuhteiden muuttumisesta 1 momentissa tarkoitettulla tavalla aiheutuu tai **uhkaa aiheutua olennaisia hättävää vaikutuksia.***” Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan Luken selvitys osoittaa selkeästi, että olosuhteiden muutos on uhannut aiheuttaa olennaisia hättävää vaikutuksia. Selvityksen jälkeen karttunut tieto osoittaa, että olennaisia hättävää vaikutuksia myös aiheutui.
- Porovahinkoasetuksen 1 §:n 3 momentissa todetaan, että ”*Korvattavaa vahinkoa aiheuttavan tuhon on esiinnyttävä laajalla, vähintään kahden paliskunnan alueella. Tuho voi kuitenkin esiintyä vain yhden paliskunnan alueella, jos se koskee laajaa aluetta ja suurta poromäärää. **Tuhon on aiheutettava tai uhattava aiheuttaa vahinkoa, jonka estäminen vaatii poikkeuksellista ruokintaa tai muita toimenpiteitä: 1) vähintään 20 prosentille alueen kunkin paliskunnan poroista; tai 2) yli 50 prosentille sellaisten poronostajien poroista, jotka omistavat vähintään 20 prosenttia paliskunnan poroista.***” Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan Luken selvitys osoittaa selkeästi vähintäänkin vahingon uhan olemassaolon.
- Luken selvityksen lisäksi Ruokavirasto on pyytänyt kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisia porovahinkolain 6 §:n toimeenpanoa varten keräämään näytteitä menehtyneistä poroista ja näytteet toimitettiin Ruokavirastoon tutkittavaksi. Näytteiden ottaminen kuitenkin liian myöhään, vasta 15.4.2022, jolloin suuri osa porokuolemista oli jo tapahtunut. Lisäksi ohjeistus näytteiden ottamiseksi oli epäselvä, mikä johti näytteitä keräämiseen eri aikajaksoilta tuhoalueen itä- ja länsipuolella. Tämä vaikuttaa merkittävästi tulosten verrattavuuteen. Tuloksista kuitenkin käy ilmi, että **76 % poroista oli kuollut nääntymällä.**
- Vaikka tuho tulee todeta tutkimuslaitoksen selvityksellä, Saamelaiskäräjille on toistuvasti esitelty perusteluina tuhon toteamatta jättämiseksi ELY:n tuottamia tilastoja. Saamelaiskäräjät on esittänyt huolensa siitä, onko ELY:n tilastoissa esimerkiksi ruokintakustannuksen osalta huomioitu kaikki lainsäädännössä edellytetyt seikat. Porovahinkoasetuksen korvattavaa vahinkoa määrittävän 6 §:n kohdan 1 perusteluissa todetaan, seuraavaa: ”*Jotta lisäruokinnan kustannuksia voitaisiin korvata, olisi niiden johduttava **huomattavasti tavanomaista pidemmästä ruokintakaudesta, rehun laadun muutoksesta tai kuljetus- ja ruokintakustannusten olennaisesta lisääntymisestä.***” Myös kuljetuskustannusten lisääntyminen tulee huomioida ruokintakustannusten kasvun yhteydessä.
- Saamelaiskäräjät on esittänyt ministeriölle huolensa siitä, että ELY:n tilastot eroavat Paliskuntain yhdistyksen tilastojen² kanssa merkittävästi esimerkiksi juuri 2021–2022 porohoitovuoden ruokintakustannusten osalta. ELY:n tilastot eroavat myös porohävikkiä kuvaavan tilaston osalta Paliskuntain yhdistyksestä saadun arvion kanssa. Näin suuri ero tilastoissa voi osoittautua merkittäväksi, sillä **lain mukaan jo yhdenkin kriteerin täytyminen riittää.** Porovahinkolaissa 3 §:ssä luonnononnettomuudella ja muulla tuholla tarkoitetaan ”*poikkeuksellisia sää- ja luonnonolosuhteita, jotka merkittäväällä tavalla estävät poroja käyttämästä tavanomaisia laitumiaan ja aiheuttavat huomattavaa lisäruokinnan*”

² Paliskuntain yhdistyksen lausunto 24.8.2023, PORONHOITOVUODEN 2021–2022 TALVEN VAHINKOJEN ARVIOINTI, Dnro 236/2023.

tarvetta, aiheuttavat muuten porojen menehtymistä tai heikentävät muuten merkittävästi porojen mahdollisuutta selviytyä luonnossa”. Tuhon toteaminen ei siis edellytä sitä, että poroja olisi kuollut jokin tietty määrä, lisäruokintakustannukset olisivat tuplaantuneet ja vasahävikki olisi kasvanut merkittävästi, vaan riittää, että yksikin näistä toteutuu.

- ELY:n tilastoja porohävikin osalta tarkasteltaessa on Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan silmiin pistävää, että poronhoitovuodesta 2021–2022 koko poronhoitoalueella (54 paliskuntaa) aiheutuneet porohävikin arvioidaan olevan 15 618 poroa. Kyseisenä vuonna 19 poikkeusalueella sijainneen paliskunnan porohävikki oli n. 11 500 (ELY:n tilastoissa epäselvyyksiä). Karkeasti arvioiden siis reilu 70 % kyseisen poronhoitovuoden hävikistä tapahtui 19 paliskunnan alueella. Menetettyjen porojen määrä oli suuri, varsinkin kun suhteuttaa sen merkittävästi kasvaneeseen lisäruokinnan määrään, jolla pyrittiin estämään poronhoitovuoden 2019–2020 veroinen tuho.
- Saamelaiskäräjät muistuttaa, että 2019-2020 katastrofivuoden ei voida katsoa asettavan minkäänlaisia raja-arvoja sille, milloin tuho olisi syytä todeta jatkossa. Ongelmallisena Saamelaiskäräjät näkee myös sen, että edellinen katastrofivuosi on otettu mukaan edellisen kolmen vuoden tilastoihin erilaisia keskiarvoja laskettaessa, sillä se ei anna kuvaa esim. ruokintakustannuksista tai porohävikistä normaalioloissa.
- Lopuksi Saamelaiskäräjät toteaa, että Maa- ja metsätalousministeriön kanssa käydyt neuvottelut eivät täytä Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia vaatimuksia. Ministeriö ei neuvotteluissa aidosti pyrkinyt löytämään yhteisymmärrystä asiasta, vaan päätti neuvottelut kesken, koska katsoi Saamelaiskäräjien ja ministeriön näkemysten olevan liian kaukana toisistaan, vaikka Saamelaiskäräjät olisi vielä halunnut jatkaa neuvotteluja. Ministeriö ei suostunut Saamelaiskäräjien esittämiin jatkoneuvotteluihin, jotka oli esitetty käytäväksi sen jälkeen, kun tilastoissa olevat epäselvyydet oltaisiin selvitetty Saamelaiskäräjien pyynnön mukaisesti.

Saamelaiskäräjien yksityiskohtaisia perusteluja

Saamelaiskäräjät vaatii porovahinkolain mukaisten korvausten toimeenpanoa poronhoitovuodelta 2021-2022 saamelaisen poronhoidon jatkuvuuden turvaamiseksi

Poronhoitovuonna 2021–2022 on valinneet poikkeukselliset sää- ja luonnonolosuhteet, jotka ovat merkittäväällä tavalla estäneet poroja käyttämästä tavanomaisia laitumiaan ja aiheuttaneet huomattavaa lisäruokinnan tarvetta, aiheuttaneet porojen menehtymistä sekä myös muutoin heikentäneet merkittävästi porojen mahdollisuutta selviytyä luonnossa (porovahinkolaki 3 § 1 kohta). Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että tuho sekä sen laajuus ja vaikutus porotalouteen on todettu selvityksellä, jonka on tehnyt yksi tai useampi tutkimuslaitos tuhon laadun mukaan (porovahinkolaki 5 §). Selvitystehtävä voitaisiin antaa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle, Metsäntutkimuslaitokselle, Säteilyturvakeskukselle tai Elintarviketurvallisuusvirastolle. Selvitys voitaisiin tehdä myös kahden tai useamman tutkimuslaitoksen yhteistyönä. Poikkeuksellisesti tehtävään voitaisiin käyttää myös yksityisoikeudellisia tutkimuksia suorittavia tahoja ja muita julkisia tutkimuslaitoksia (HE 247/2010 vp, s. 109).

Tässä tapauksessa Ruokavirasto on tutkinut poroista otetut näytteet ja Luonnonvarakeskus talven aikana valinneet olosuhteet. Tuhon toteaminen tulee tehdä tutkimuslaitosten, tässä tapauksessa

erityisesti Luonnonvarakeskuksen, selvitysten pohjalta porovahinkolain 5 §:n ja hallituksen esityksen HE 247/2010 edellyttämällä tavalla. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset hoitavat valtionhallinnon alueellisia toimeenpano- ja kehittämistehtäviä Suomessa. ELY-keskus ei ole porovahinkolain mukainen tutkimuslaitos. Näin ollen ELY-keskuksen laatimaa selvitystä ei voida porovahinkolain 5 §:n mukaan käyttää tuhon toteamisessa. Olosuhteiden muuttuminen korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi todetaan valtioneuvoston päätöksellä (porovahinkolain 5.4 §) ja valtioneuvoston tulee perustaa päätöksensä tutkimuslaitosten, tässä tapauksessa Luonnonvarakeskuksen ja Ruokaviraston selvityksiin.

Maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee 29.8.2023 saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisessa jatkoneuvottelussa ilmennein perustein ennen kaikkea ELY-keskuksen laatimaa Excel-taulukkoa, johon perustaa näkemyksensä siitä, että olosuhteet eivät olisi muuttuneet korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi. Tämä ei ole porovahinkolain mukaista. Ministeriön näkemyksen ja lopulta valtioneuvoston päätöksen tulee perustua tutkimuslaitoksen/laitosten tekemiin selvityksiin.

Saamelaiskäräjät pyytää ministeriötä edelleen tutustumaan Luonnonvarakeskuksen tekemään *Talven 2021–2022 lumi- ja kaivuolosuhteet ja niiden vaikutukset poronhoitoon* -raporttiin³. Poronhoitovuonna 2021–2022 vallinneet poikkeukselliset lumi- ja luonnonolosuhteet, pääasiassa kovan lumipeitteen ja hometoksiinien esiintyminen, sekä niiden aiheuttamat merkittävät vahingot olivat odottamattomia, ja niitä tapahtui usean paliskunnan alueella niin Suomen puolella kuin Norjassa ja Ruotsissakin. Laajat ja odottamattomat poikkeusolot estivät merkittäväällä tavalla poroja käyttämästä tavanomaisia laitumiaan ja heikensi siten porojen mahdollisuutta selviytyä luonnossa aiheuttaen huomattavaa hätä- ja lisäruokinnan tarvetta sekä porojen kuolemia. Poikkeusolot ovat aiheuttaneet tai uhanneet aiheuttaa vahinkoa tuhoalueen kaikille poroille.⁴ Poronhoitovuoden 2021–2022 tilanne täyttää porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (987/2011) korvauksen perusteeksi asetetut kriteerit laajoista ja odottamattomista poronhoitoon kohdistuneista vahingoista.

Saamelaiskäräjät katsoo, että valtioneuvostolla on edellytykset todeta päätöksellään poronhoitovuoden 2021–2022 osalta olosuhteiden muuttuneen korvaukseen oikeuttavaksi tuhoksi porovahinkolain 5.4 §:n mukaisesti. Mikäli korvauksiin ei ole osoitettu määrärahaa maatilatalouden kehittämisrahastossa, tulee valtion lisätalousarvioon varata riittävä määräraha porovahinkolain mukaisten korvausten maksamiseen. Porovahinkolain 9.2 §:ssä säädetään, että hakijan omavastuu on vähintään 20 % todetusta menetyksestä ja hyväksyttävistä ylimääräisistä kustannuksista. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kuolleista poroista korvattavien vahinkojen omavastuun tulisi olla mahdollisimman alhainen (20 %) samoin kuin myös muista korvauskohteista korvattavien omavastuun (20 %). Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan alhaisimman mahdollisen omavastuun käyttö on käsillä olevassa tilanteessa välttämätöntä, jotta porovahinkolain tarkoitus toteutuu, eli poroelinkeino saadaan kannateltua kriisin yli. Mikäli omavastuuosuudet ovat tälläkin kertaa kohtuuttomia, monet poronhoitajat joutuvat jälleen lopettamaan elinkeinonsa. Erityisen tärkeää on kohdentaa korvaus niille poronhoidon toimijoille, jotka ovat tosiasiallisesti kärsineet porovahinkolain mukaista vahinkoa.

Saamelaiskäräjät painottaa, että porovahinkolain tarkoitus on auttaa poroelinkeinoa selviytymään laajoista ja odottamattomista porotalouteen kohdistuneista vahingoista. Kyse ei ole pelkästään

³ <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/552174>

⁴ Saamelaiskäräjät on avannut näkemyksiään poronhoitovuonna 2021–2022 vallinneista poikkeuksellisista ja odottamattomista luonnonolosuhteista sekä niiden vaikutuksista saamelaiseen poronhoitoon Suomen puolella ensimmäisen saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisen neuvottelun jälkeen toimitetussa taustamuistiossa (dnro 279/D.a.2/2023, 22.5.2023) ja pyytää ministeriötä huomioimaan edelleen muistiossa esitetyt seikat.

elinkeinon toimintaedellytyksistä, vaan saamelaisten kulttuurin tulevaisuudesta. Kuten ministeriö tietää, poronhoito on saamelaisten perinteinen elinkeino – osa saamelaista elämänmuotoa, joka kannattelee lukuisia saamelaisten kulttuurin elementtejä aina perinteisestä tiedosta saamenkieliseen terminologiaan. On tiedossa, että kahden vaikean poikkeusvuoden jälkeen saamelaisia poronhoitajia on lopettanut elinkeinonsa. Saamelaiskäräjät pitää hälyttävänä, että saamelaiset arktisena alkuperäiskansana kohtaavat eturintamassa ilmastonmuutoksen negatiivisia vaikutuksia, jotka näkyvät jo tässä vaiheessa perinteisestä elinkeinosta luopumisena. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan vähintään, mitä nyt käsillä olevassa tilanteessa voidaan tehdä, on pitää huoli siitä, että porovahinkolain tarkoitus toteutuu ja samalla turvataan saamelaisille perustuslaissa turvattua oikeutta oman kulttuurinsa ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Tuhon selvittämiseen liittyviä ongelmia

Saamelaiskäräjät pitää erittäin huolestuttavana tuhojen selvittämiseen ja sitä kautta laadittuihin tilastoihin liittyviä puutteita. Ensinnäkin maaseutuelinkeinoviranomaiset ovat saaneet toimeksiannon maastotarkastusten tekemiseen vasta maaliskuun 2022 lopussa ja paliskunnat ELY-keskuksen ohjeistuksen näytteiden keräämiseksi huhtikuun alussa. Kun otetaan huomioon, että poroja oli kuollut poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi jo marraskuusta 2021 alkaen, reagointi tiedonkeruun käynnistämiseen oli Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan liian hidas ja osa kuolleista poroista ehti hautautua lumeen ja tulla petojen syömiksi. Koostettuihin tilastoihin on näin ollen päätyntä ainoastaan osa kuolleista poroista. Saamelaiskäräjät painottaa myös, että kriisin aikana poronhoitajien pääasiallinen fokus on ollut siinä, että elossa olevat porot saataisiin hätä- ja lisäruokinnan turvin pidettyä hengissä. Kaikkialla tuhoalueella ei ole pystytty aktiivisesti etsimään kuolleita poroja.

Toinen suuri puute on ollut kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten eriävät käytännöt maastotarkastuksissa, mikä johtaa siihen, ettei saadut tiedot ole vertailukelpoisia eikä tilastot kattavia. Saamelaiskäräjät painottaa, että tilastoista puuttuu edelleen oleellisin tieto tuhon vaikutusten selvittämiseksi, eli tuhoutuneiden porojen määrä paliskunnittain eriteltynä. Porovahinkolain esitöiden mukaan tuhon vaikutuksia poroihin selvitetään nimenomaan porojen määrän muutoksilla ja muutosten syiden selvityksillä porojen terveydentilaan.⁵

Vahingon toteamisessa on kysymys hakijalle aiheutuneen vahingon laajuuden ja määrän toteamisesta. Vahingon toteamisessa on selvitettävä, mitä omaisuutta ja kuinka paljon vahingon kärsijä on menettänyt. Samoin olisi selvitettävä menetetyt omaisuuden arvo. Menetyksessä voi olla kysymys itse porojen menettämisestä, mutta myös muiden tuotantovälineiden menettämisestä. Vahingossa on otettava huomioon se menetetyt omaisuuden arvo, tulojen menetys tai ylimääräisten kustannusten määrä, joka tuhosta poronomistajalle tai paliskunnalle on aiheutunut. Vahingon määrässä voidaan ottaa huomioon myös vaikutukset tuleviin tulojen menetyksiin.⁶

Porovahinkolain 6 §:n 1 momentin mukana porotalouden harjoittajalle aiheutuneen vahingon arvioi kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen. Jos vahinko ja sen määrä on ilmeinen, ELY-keskus voi luopua arvion vaatimisesta. Tässä tapauksessa maaseutuelinkeinoviranomainen ei ole tehnyt poronhoitajakohtaista arviota aiheutuneista vahingoista. Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisessa jatkoneuvottelussa 29.8.2023 ministeriö totesi, että arviota ei ole tehty, koska tuhoa ei ole vielä todettu. Porovahinkolain 6.2 §:n mukaan paliskunnalle aiheutuneen vahingon arvioi kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen tai ELY-keskus. Tässä tapauksessa ELY-keskus on laatinut koonnut

⁵ HE 247/2010 vp, s. 110.

⁶ HE 247/2010 vp, s. 110.

puutteellisen taulukon paliskuntien tilanteesta. Saamelaiskäräjät pitää merkittävänä, että porovahinkolain 6 §:n mukaista poronhoitajakohtaista arviota ei ole vielä tehty, mutta kuitenkin paliskuntien tilannetta on arvioitu ELY-keskuksen puolesta puutteellisella tavalla, jota nyt Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan pyritään käyttämään perusteena sille, miksi tuhoa ei todettaisi.

Saamelaiskäräjät pitää ELY-keskuksen laatimaa taulukkoa (22.8.2023) vahingon määrästä puutteellisena ja ainakin osittain epäselvänä, sillä siitä puuttuu kirjalliset selvitykset siitä miten eri lukuja on tulkittu ja mitkä ovat johtopäätökset. Taulukossa on eriteltynä tiettyjä lukuja, joiden relevanttius nyt kyseessä olevan asian osalta on epäselvää. Esimeriksi eloporolukujen keskiarvojen vertailulla ei Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan saada tietoa tuhosta. Myöskään esimerkiksi vasatuoton muutos ei ole sellainen seikka, joka yksinään kertoisi tuhosta. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että ostetut vasat näkyvät eloporomäärässä, samoin kuin keväällä syntyneet. Tämä vääristää eloporomäärän muutosta. Teurastuoton muutoksessa näkyy puolestaan se, että raavaita vanhoja poroja on jouduttu myymään reilusti, kun niitä ei ole voitu myydä tavalliseen tahtiin tuhovuosien vuoksi. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että rehumenoissa ei ole huomioitu kuljetuskustannuksia ja myös arvolisäverottomat ostokset puuttuvat. Nämä seikat tulee korjata taulukkoon.

Saamelaiskäräjien huomiot ylilukupaliskuntien vahinkojen korvaamisen osalta

Edellisenä tuohovuonna 2019–2020 ELY-keskus ei myöntänyt korvauksia joillekin hakijoille porotuhouasetuksen 1 §:n 2 momentin nojalla. Päätöksistä valitettiin ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on antanut ratkaisujaan valitusten johdosta.

Hallinto-oikeudessa ratkaistavana oli, onko ELY-keskus voinut hylätä valittajan hakemuksen porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta sillä perustella, että paliskunnassa, jonka alueella valittajan poroja hoidetaan, eloporomäärä on ylittänyt maa- ja metsätalousministeriön määräämän suurimman sallitun eloporomäärän kolmena tuhoa edeltäneenä poronhoitovuotena. Kysymys oli siitä, mikä merkitys paliskunnan yliluvulle on annettava ratkaistaessa yksittäisen porotalouden harjoittajan oikeutta hakemaansa korvaukseen.

Perustuslain 107 §:n mukaan, jos asetuksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Tämän vuoksi asiassa oli arvioitava, oliko kysymyksessä oleva korvausta koskeva rajoitus perustuslain sallima ja porovahinkolain mukainen. Hallinto-oikeus katsoi, että porovahinkoasetuksen 1 §:n 2 momentin jälkimmäisessä virkkeessä, joka rajoittaa haittavaikutusten korvaamista silloin, kun suurin sallittu eloporomäärä on ylitetty, ei ollut kyse enää itse tuhon määrittämisestä, johon porovahinkolain 3 §:n 2 momentin mukainen asetuksenantovaltuutus ulottuu. Porovahinkolain 8 §:n 4 momentin nojalla asetuksella voidaan tosin antaa tarkempia säännöksiä muun ohella myös menetyksistä, joita voidaan korvata, ja hyväksyttävistä ylimääräisistä kustannuksista, mutta yksin paliskunnan yliluku sinänsä ei voinut olla merkityksellinen seikka myöskään porotalouden harjoittajalle aiheutunutta vahinkoa määritettäessä. Porovahinkoasetuksen 1 §:n 2 momentin jälkimmäinen virke oli siten ristiriidassa porovahinkolain kanssa ja se oli jätettävä perustuslain 107 §:n mukaisesti soveltamatta. Hallinto-oikeus kumosi ELY-keskuksen päätöksen ja palautti asian ELY-keskukselle uudelleen käsiteltäväksi. Kyseisen asian käsittely on edelleen kesken, sillä ELY-keskus haki valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan on todennäköistä, että paliskunnan yliluvulla ei ole merkitystä yksittäisen poronhoitajan korvaushakemusasian osalta. Tämän suuntainen ennakkoratkaisu on tehty eloporotuen myöntämisen yhteydessä. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan ei olisikaan oikein, että yksittäistä poronhoitajaa, joka ei ole voinut vaikuttaa paliskunnan ylilukutilanteeseen, rankaistaisiin siten että korvaukset jäisivät saamatta. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan myös ylilukupaliskuntien poronhoitajien tulee olla oikeutettuja porovahinkolain mukaisiin korvauksiin.

Merk.

Leo Aikio
II varapuheenjohtaja

Sarita Kämäräinen
elinkeino- ja ympäristölakimiessihteeri

Puheenjohtaja siirsi asiasta päättäminen 15.9.2023 II varapuheenjohtajalle. Saamelaiskäräjien II varapuheenjohtaja Leo Aikio päätti lausunnosta 18.9.2023.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut myös Saamelaiskäräjien elinkeinosihteeri Laura Olsén-Ljetoff ja lakimiessihteeri Kalle Varis.